

Februar 2003

Podpora vključevanju Slovenije v Nato

Podatki iz poročila Centra za raziskavo javnega mnenja Fakultete za družbene vede

Tokratna meritev je potekala v dneh od 17. do 19. februarja. Čas pred tokratno meritvijo označuje politična in strokovna razprava o načinu ustavno-pravne utemeljitve zavezujočega referendumu, ki ga je Državni zbor razpisal za 23. marec t. l. – kot posvetovalni referendum. To obdobje dodatno označuje zaostreno razprava o t. i. iraški krizi, o razhajanju med ameriško administracijo in notranje razcepljeno evropsko skupnostjo o vključitvi NATO sil, o t. i. Vilniški izjavi ter o opredeljevanju slovenske zunanje politike ob tem vprašanju. Glede na potek razprave in politične konfrontacije ter medijske odzive je bilo utemeljeno pričakovanje, da se bo to pokazalo v povečani negotovosti v izražanju stališč, v večji neopredeljenosti ter v delni prerazporeditvi stališč v smeri od pritrjevanja k zavračanju oz. h kritičnejšem, bolj poudarjeno negativnem označevanju delovanja osnovnih nosilcev sistema itd. Javna razprava o pridruževanju Evropski uniji, ki bo prav tako vsebina referendumskega odločanja, je ob zaostritvah v zvezi s članstvom v NATU in pogledih na iraško krizo bila pomaknjena v ozadje.

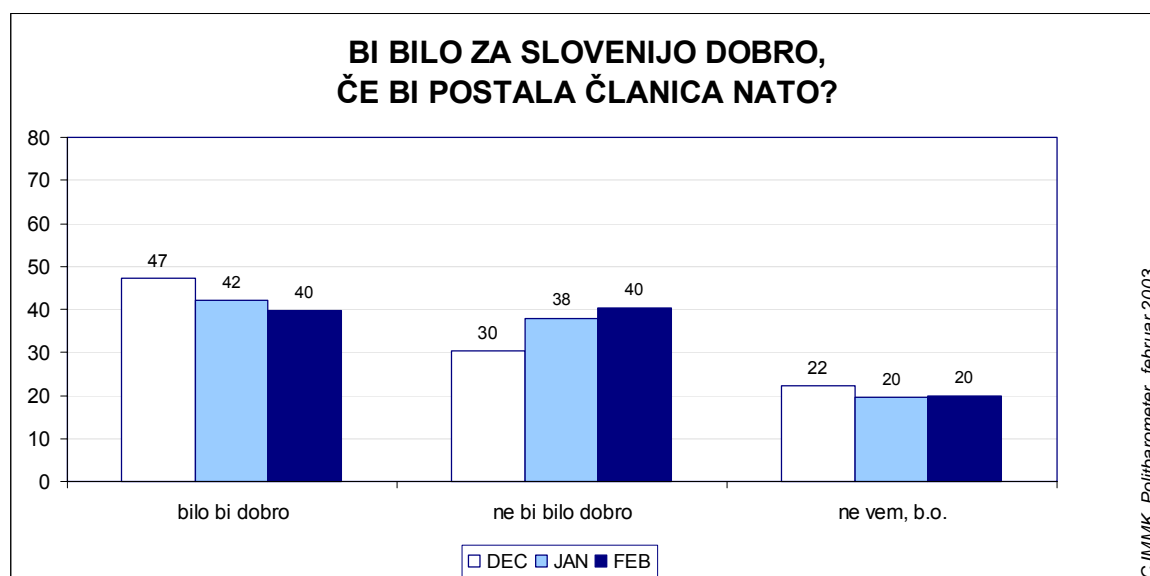
Stališča o vključevanju Slovenije v NATO

Aktualnost vprašanj o vključevanja Slovenije v NATO smo, poleg standardnih indikacij (bilo bi dobro/ne bi bilo dobro; glasoval bi za/proti), poglobljali še z dodatnimi vprašanji: tiste, ki se do NATO referendumu še niso opredelili, smo dodatno povprašali, ali se vendarle nagibajo bolj "za" ali bolj "proti" NATO; poleg tega smo vse, ki so se do NATO referendumu opredelili, povprašali, ali so glede svojega stališča povsem trdni, ali pa bi ga na osnovi novih argumentov in informacij lahko spremenili. O primernosti datuma razpisanega referendumu ter njegovih pravnih osnovah in ustavno-pravnih komplikacijah nismo povpraševali.

Bilo bi dobro/ne bi bilo dobro

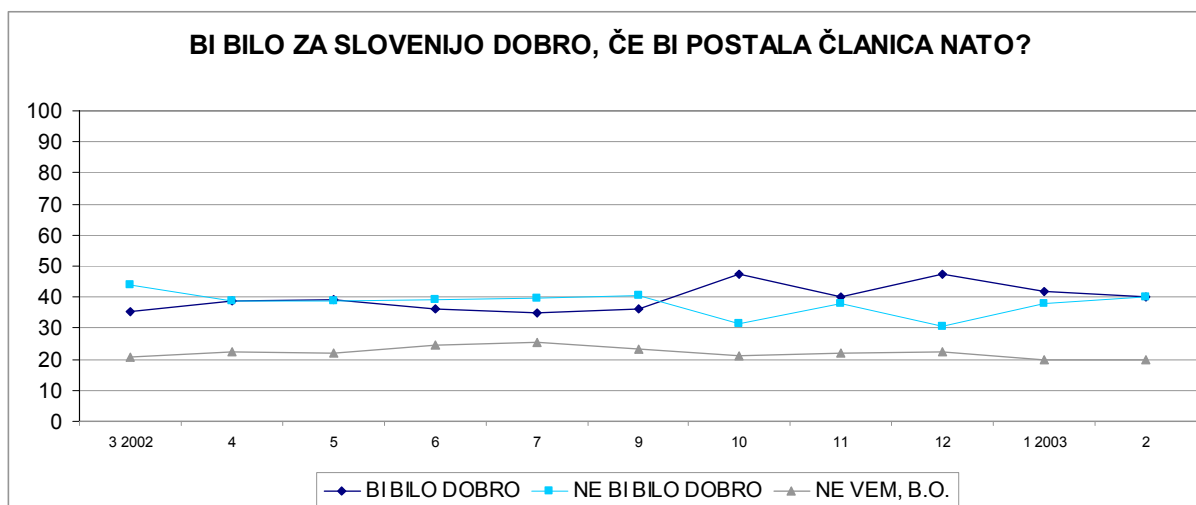
Na vprašanje, ali bi bilo dobro ali ne, če bi Slovenija postala članica NATO, tokrat 40% respondentov potrjuje in 40% zavrača postavljeno vprašanje; petina vseh, to je 20% respondentov, ostaja neopredeljenih. Primerjava rezultatov z meritvijo december-februar nakaže izrazit upad deleža pritrdilnih stališč ter sočasno izrazit dvig deleža zavrnilih stališč; ob tem delež neopredeljenih ostaja vseskozi skoraj nespremenjen. Ugotovimo torej, da je delež stališč "bilo bi dobro" upadel iz 47% v decembru na vsega 40% v februarju ter da je delež stališč "ne bi bilo dobro" narasel iz vsega 30% v decembru na 40% v februarju, delež neopredeljenih pa je neznatno upadel in sicer od 22% v decembru na 20% v februarju.

Graf 1.1

Iz medčasovnih primerjav rezultatov meritev v obdobju od marca 2002 do februarja 2003 lahko razberemo, da je napetost javnega mnenja vsled približevanja možnega povabila oz. pod vplivom samega povabila v NATO (v preseku oktober-december 2002), ko je delež pozitivnih ocen močno presegel delež negativnih, izrazito popustila. Februarsko stanje nakazuje razdvojenost, razpolovljenost javnomnenjske ocen o koristnosti članstva Slovenije v NATO.

Graf 1.2

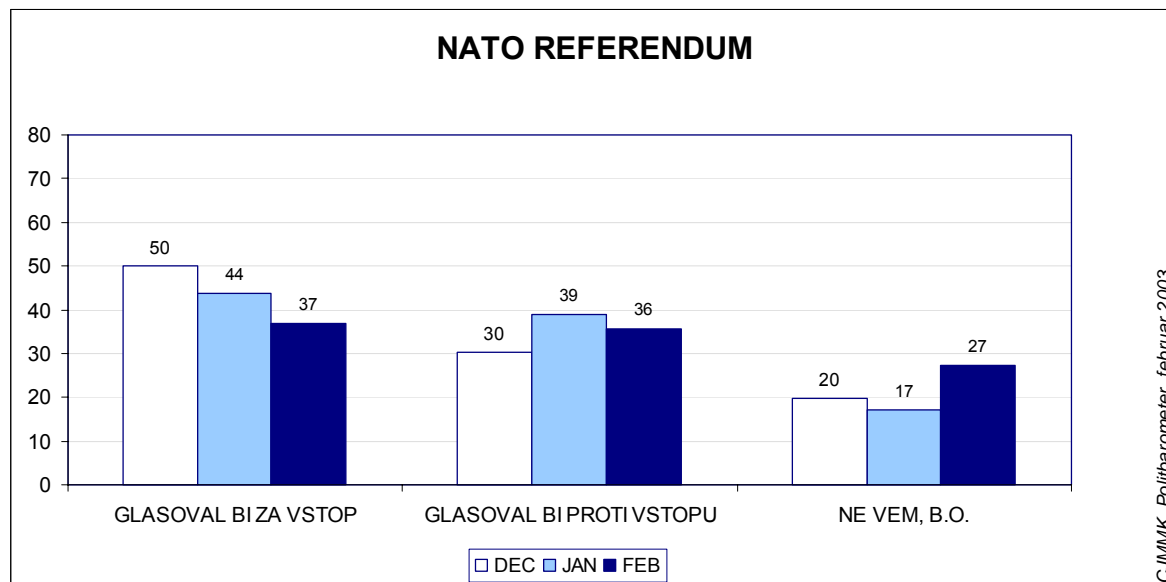

Iz povprečne razpolovljenosti (40% : 40%) v smeri poudarjanja "bilo bi dobro" izstopajo predvsem moški (49% : 36%), starejši respondenti (45% : 28%), dalje, poklicno šolani (44% : 35%), upokojenci (46% : 28%), preferenti LDS (51% : 32%), SDS (59% : 35%) ter integracionisti (92% : 3%) itd. Izrazito v smeri poudarjanja negativnih posledic članstva Slovenije v NATO pa izstopajo samozaposleni (50%), nezaposleni (58%), proevropsko, vendar proti-NATO opredeljeni (70%) ter protievropsko in proti-NATO razpoloženi (89%). Ta tendenca pa močnejše izstopa pri mladih in še posebej pri najmlajši skupini (do 30 let: 53%).

Kako bi glasovali na referendumu o NATO

Drugo ključno vprašanje zajame napovedano odločanje "za" ali "proti" NATO na "referendumu" – s tem, da smo se tokrat iz projekcije "na konec tedna" usmerili na razpisani datum referenduma: 23. marca 2003.

Graf 1.3

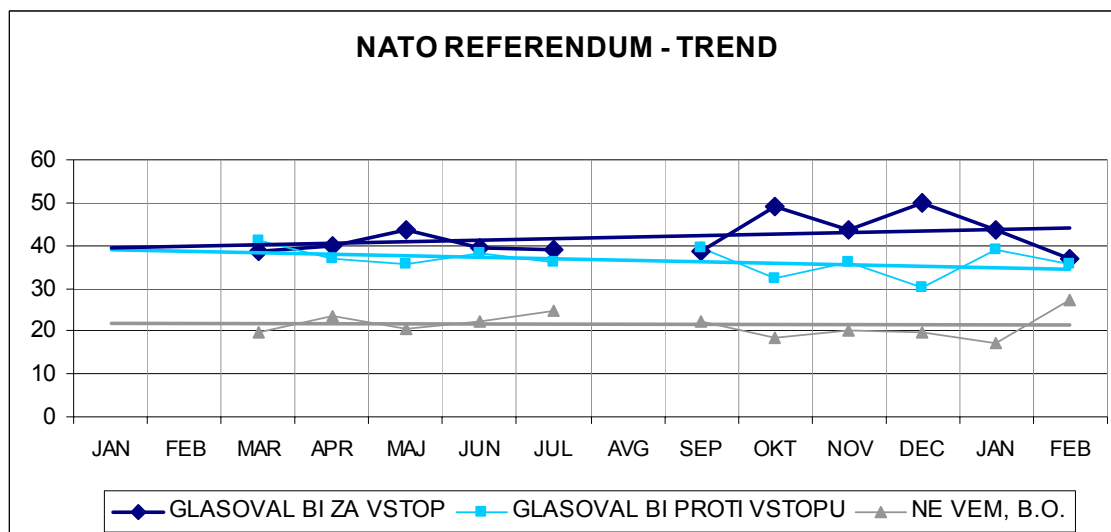

Decembrska meritev tokrat predstavlja visoko izhodišče, za katerim meritvi v januarju (44%) in v februarju (37%) vidno zaostajata. Zmeda v argumentacijah in konfrontacija v zvezi z vladnim predlogom za izpeljavo posvetovalnega referenduma 9. februarja se izkaže kot izjemno produktivna v smeri nasprotovanja NATO. To se še posebej pokaže v preseku december-januar, ko delež nasprotnih stališč naraste od 30% na 39%, potrdi pa se z rezultatom februarske meritve (36%). V preseku med januarsko in februarsko meritvijo pa najbolj izstopa povečal delež neopredeljenih iz 17% na kar 27%.

Če je za decembrsko meritev značilna jasna usmeritev za NATO, je za januarsko meritev značilna artikulacija protinatovskih stališč, za februarsko meritev pa prebeg iz opredeljenosti še posebej opredeljenosti za NATO v neopredeljenost.

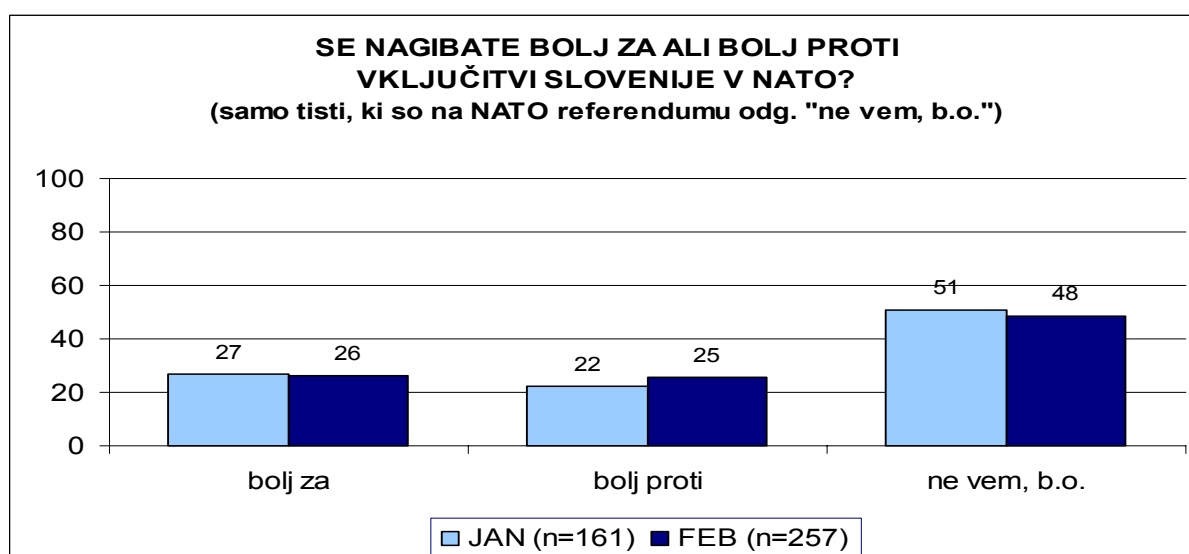
Kako je opredeljevanje potekalo v obdobju od marca lani do februarja, lepo ilustrira grafičen prikaz trendne analize.

Graf 1.4

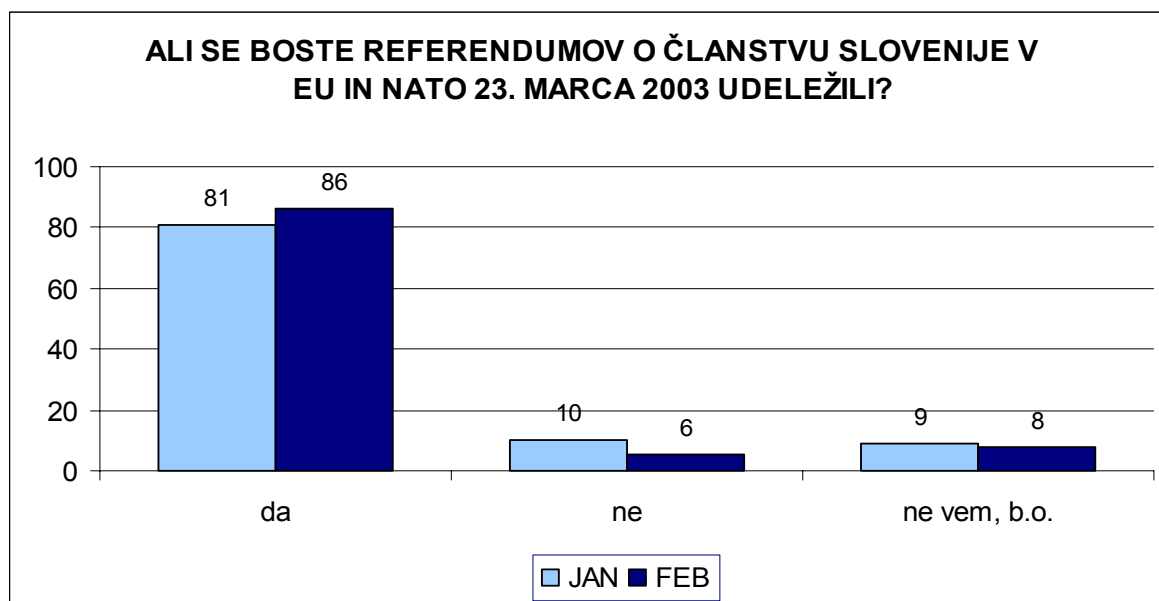

Anketirance, ki so ob vprašanju o glasovanju na referendumu ostali neopredeljeni, smo povprašali, ali se vendarle nagibajo "bolj za" ali "bolj proti" vključitvi Slovenije v NATO. Kot kaže spodnji graf, znaten del (48%) prvotno neopredeljenih tudi po tem vprašanju ne odgovori določno, preostali pa se razporedijo "bolj za" (26%) in "bolj proti" (25%). Ali takšno naknadno opredeljevanje pomeni, da je med neopredeljenimi večja "rezerva" glasovalcev "za" ali "proti", s tem ni razjasnjeno. Vidi pa se, da se ob naknadnem opredeljevanju neopredeljeni "za" ali "proti" opredeljujejo približno v enakem razmerju kot opredeljeni.

Graf 1.5

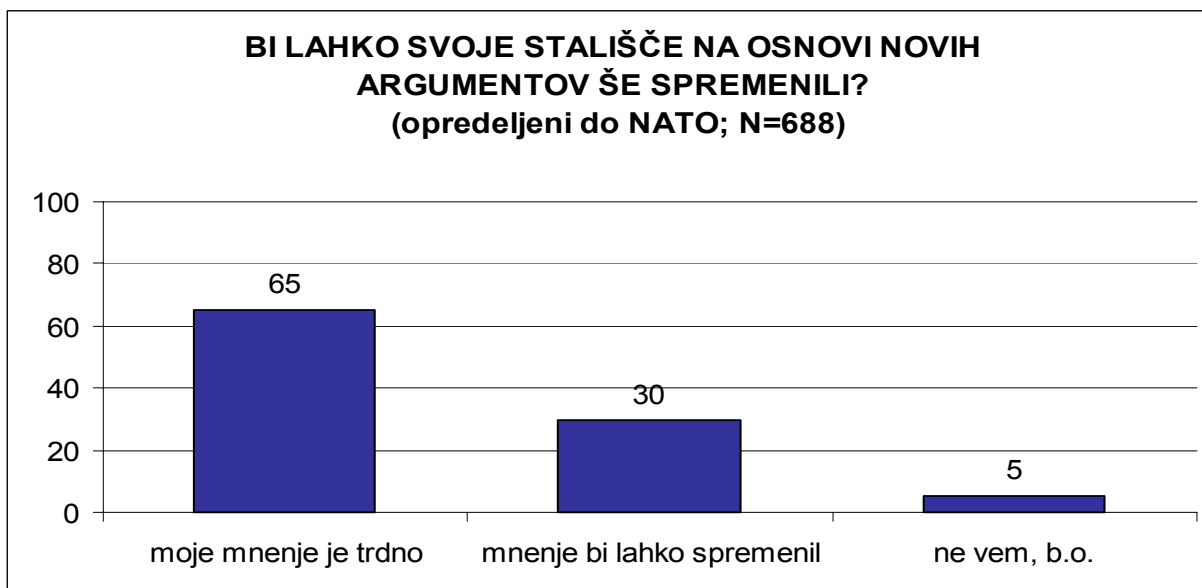
Graf 1.6

Trdnost opredelitev glede glasovanja "za ali proti" NATU

Respondente, ki so se na vprašanje o glasovanju na referendumu opredelili "za" ali "proti" NATU, smo povprašali, ali so povsem trdni glede svojega stališča, ali pa bi na osnovi novih argumentov in informacij stališče še spremenili. Na vprašanje je tako odgovarjalo 73% vseh anketirancev oz. natančno 600 oseb. Da je njihovo mnenje trdno, je odgovorilo 65% vseh vprašanih, slaba tretjina (30%) je odgovorila, da bi svoje stališče na osnovi novih informacij še lahko spremenili, 5% pa je ostalo neopredeljenih. Najbolj trdno opredeljeni so respondenti iz skupine višje in visoko izobraženih (74%), dalje, preferenti ZLSD (75%), integracionisti (73%), preferenti SDS (71%), levo samoopredeljeni (72%) itd. Možnost spreminjanja stališča pa najizraziteje nakazujejo respondenti iz najmlajše skupine (do 30 let: 37%), respondenti iz starostne skupine 30 do 45 let (35%), samozaposleni (36%), brezposelni (37%), respondenti iz Zasavja, Spodnjega Posavja in Dolenjske (43%–47%), sredinsko opredeljeni (37%) ter preferenti NSI (50%), SNS (40%) ter golobi (36%).

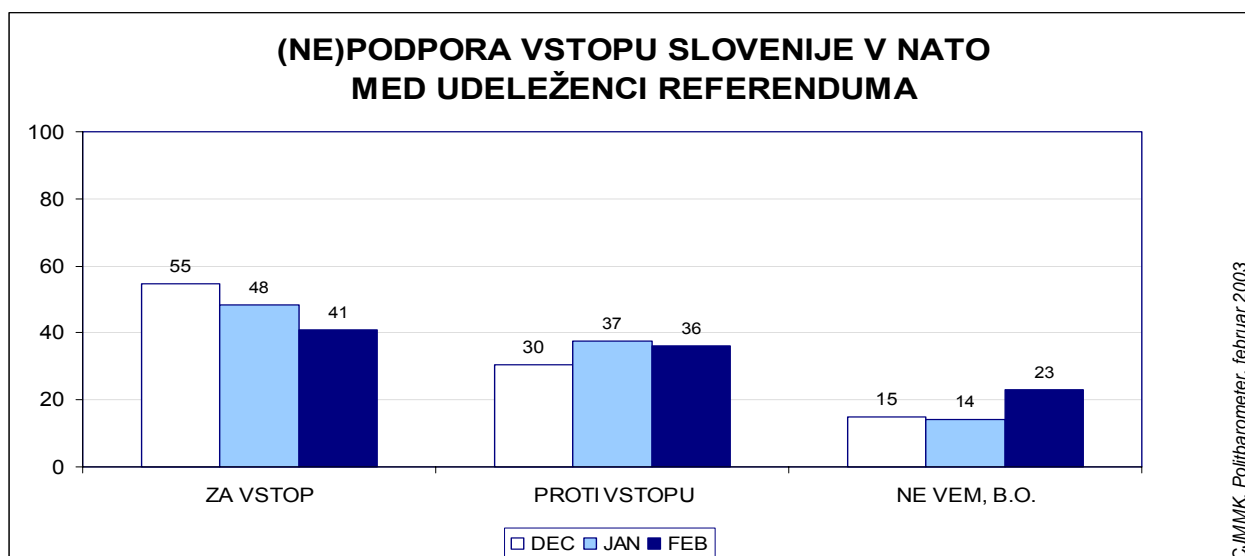
Graf 1.7

(Ne)podpora članstvu v NATO: "projekcija"

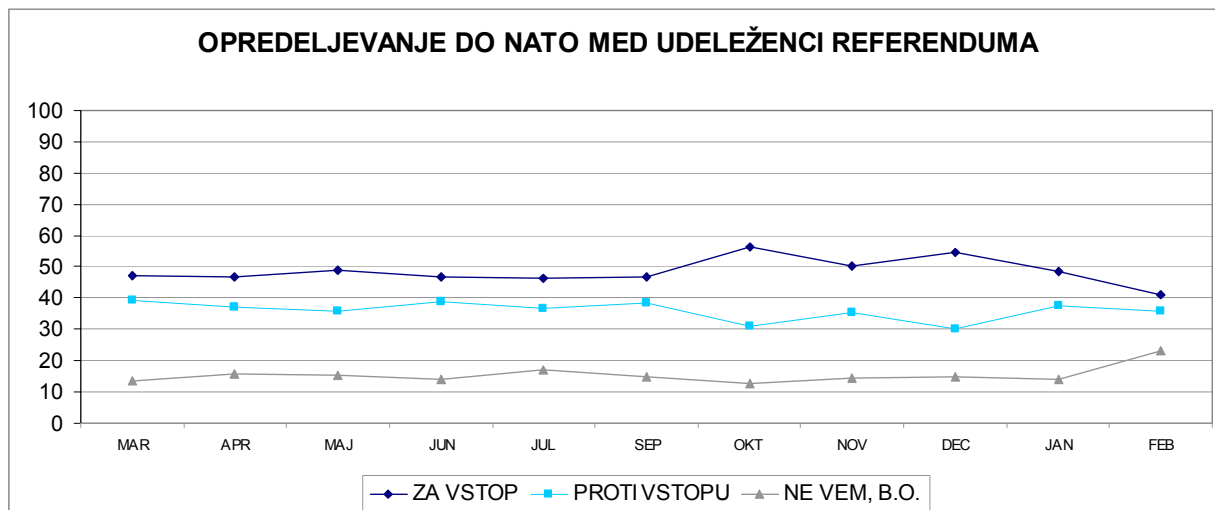
Če vzamemo napovedano udeležbo na referendumu, ki je v februarski meritvi izredno visoka (86%) kot korekcijski kriterij projekcije, dobimo sliko, ki je prikazana v grafu 1.8: Nepodpora med udeleženci referendumu. Že prej nakazana nihanja v opredeljevanju v zadnjih mesecih se tudi tukaj v glavnem potrdijo. Predvsem opazimo bistven porast deleža neopredeljenih (iz 14% na 23%), opredeljeni respondenti pa se razdelijo v opcijo "za" (41%) in opcijo "proti vstopu" (36%).

Graf 1.8

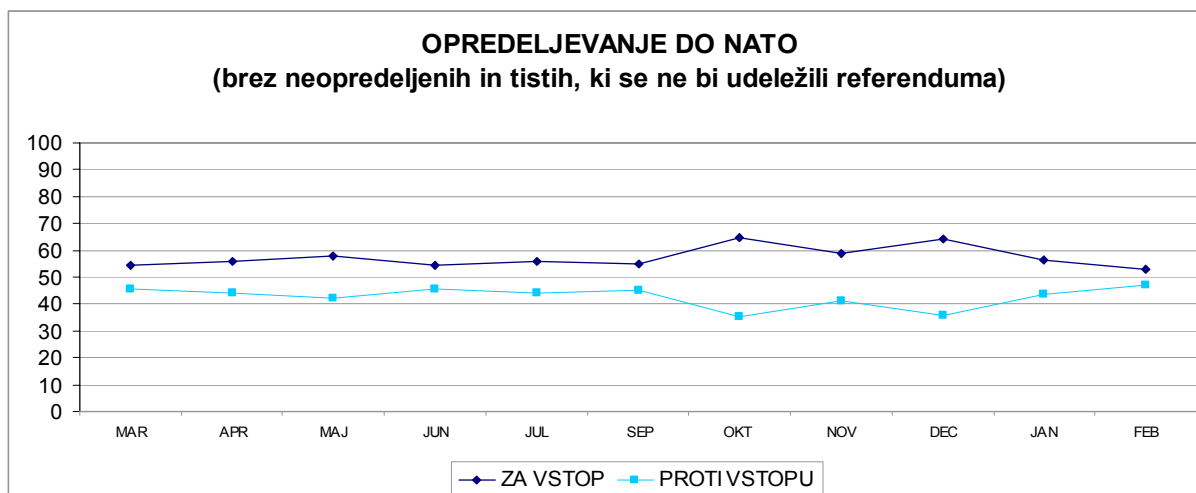
Kako se opredeljevanja na tej ravni gibljejo v obdobju od marca lani do februarja letos, nakaže graf 1.9. Tudi tu se potrди že prej nakazan trend, le da je nivo opredeljevanja upadel, nivo neopredeljenosti pa porasel. Razponi med opredelitvami "za in proti" v zadnjih šestih meritvah izrazito nihajo in se februarja približajo septembrskemu izhodišču.

Graf 1.9

Dodatno ilustracijo za razumevanje opredeljevanja do NATO ponuja graf 1.10, ki nakaže opredeljevanje "za" oz. "proti" vstopu v NATO po predhodni izločitvi neopredeljenih in tistih respondentov, ki so izjavili, da se referendumu ne bi udeležili. Podobno kot v predhodni analizi, opravljeni na ravni udeležencev referendumu, tudi ta potrди nakazana nihanja ter približanje deležev opredeljenih "za" oz. "proti" na raven, značilno za poletje lanskega leta, kar se izraža v razmerju: "za" - 53.2; "proti" - 46.8%.

Graf 1.10

Če v analizo vključimo še oceno trdnosti opredelitev, denimo na ravni skupine potencialnih udeležencev na referendumu, ki imajo izoblikovano stališče "za" ali "proti" vstopu, se pokaže, da so respondenti, ki se opredeljujejo za vstop v NATO trdneje opredeljeni kot respondenti, ki se opredeljujejo proti vstopu. Tako je med opredeljenimi "za vstop" razmerje nekako 60% proti 40% v prid trdno opredeljenih; med respondenti, opredeljenimi proti vstopu pa obratno razmerje: le nekako 40% trdno opredeljenih in kar 60% "mehko" opredeljenih. Opravljene primerjave in analize na preseku februariska meritve torej pokažejo:

- če opazujemo celoten vzorec, se za NATO opredeli 36.8%, proti 35.7% in 27.5% respondentov ostane neopredeljenih. Razmerje med opredeljenimi "za" oz. "proti" ob izločitvi neopredeljenih je torej: "za" 50.8%; "proti" 49.2%.

- Če iz opazovanja izločimo skupino respondentov, ki je napovedala, da se referendumu ne bo udeležila in do NATO neopredeljene (N=688), dobimo razmerje: "za" 53.2%; "proti" 46.8%.

- Če v opazovanje vključimo še izjavo o trdnosti stališč, dobimo na ravni celotnega vzorca 26.6% trdno opredeljenih "za vstop" in 20.5% trdno opredeljenih proti vstopu. Kar 52.9% celotnega vzorca se zbere v skupini, ki označuje neopredeljenost do NATO, izjava o neudeležbi na referendumu oz. izjava o spremenljivosti stališča do NATO. Ta analiza torej pokaže, da je vsega slaba polovica (47.1%) respondentov trdno opredeljen, da se med njimi vzpostavlja razmerje 56.5% "za" in 43.5% "proti" članstvu v NATO ter da je kar 52.9% vseh "pogojno" odprtih za sprejemanje dodatnih informacij in stališč.

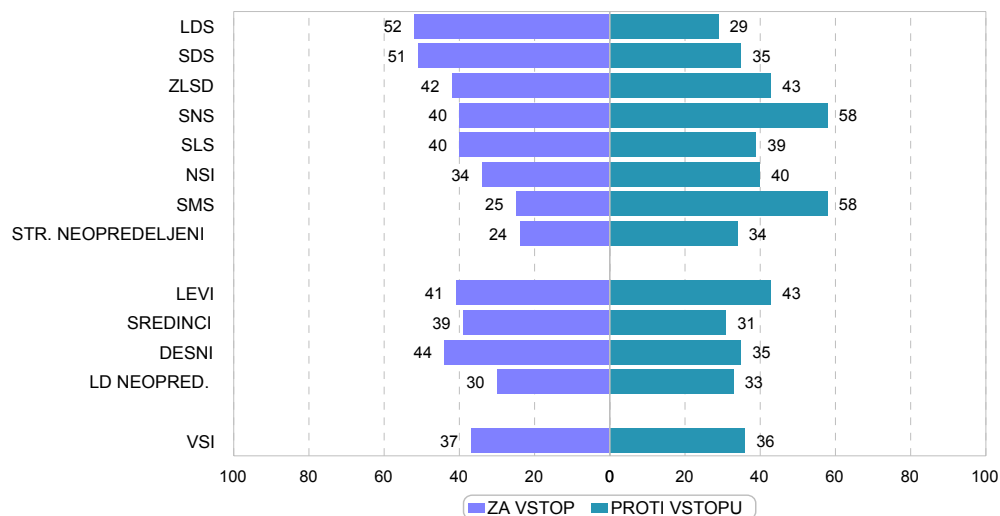
Nekaj strukturnih povezav

V ilustracijo nekaterih povezav ponujamo graf 1.11, ki pokaže, kako se za oz. proti vstopu v NATO respondenti opredeljujejo različno glede na izražene strankarske preference oz. glede na samoopredeljenost na levo-desni lestvici. Graf ponuja možnost za sklep, da so preferenti LDS in SDS opredeljeni izrazito pro-NATO, dalje, da so preferenti ZLSD (42%–43%) ter SLS (40%–39%) nekako razdvojeni oz. razpolovljeni glede NATO, medtem ko med preferenti NSI delež opredeljenih proti NATO (40%) presega delež za NATO opredeljenih (34%), med preferenti SNS in SMS pa izrazito izstopa delež opredeljenih proti NATO (58%)-

Graf 1.11

PREFERENTI STRANK SE OPREDELJUJEJO DO NATO REFERENDUMA

(vključene le stranke s podporo N>20)

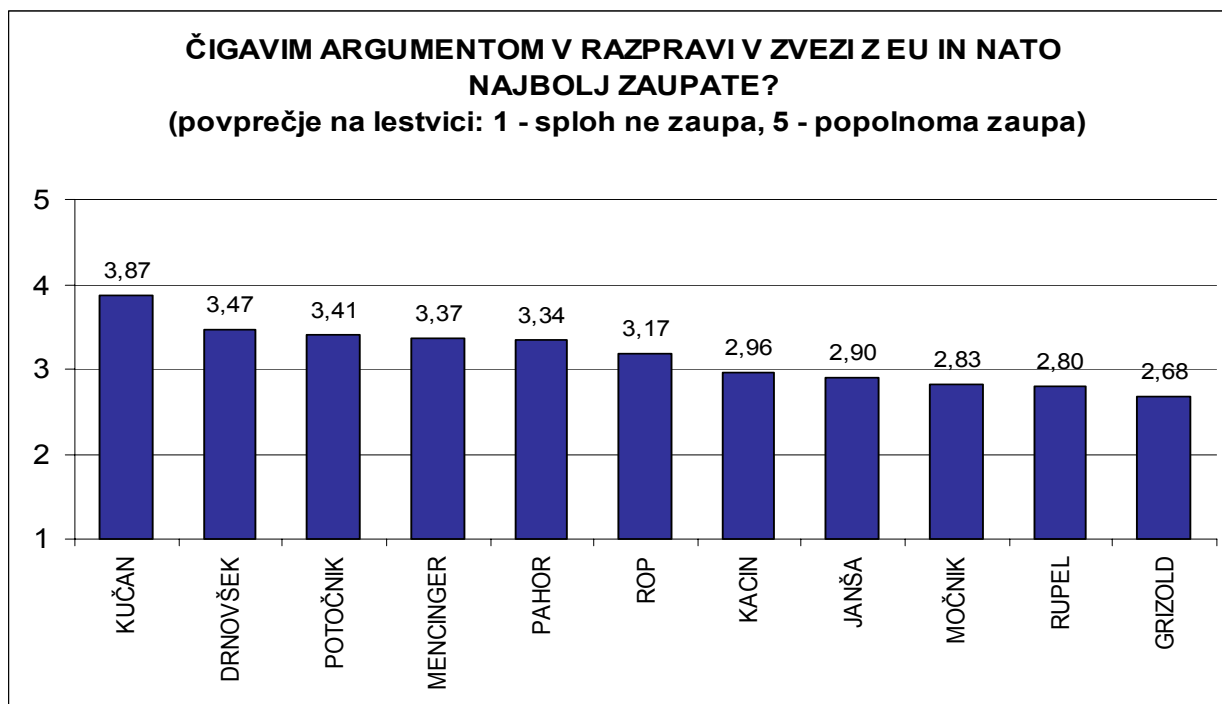
CJMMK, POLITBAROMETER, februar 2003

Če stališča do NATO opazujemo z vidika samoopredeljevanja na levo-desni lestvici, vidimo, da med neopredeljenimi na tej lestvici močno izstopa delež neopredeljenih do NATO (37%), pa tudi delež proti-NATO opredeljenih (33%) rahlo presega delež opredeljenih za NATO (30%). Med desno samoopredeljenimi (44%) in sredinsko opredeljenimi (39%) izraziteje izstopajo opredeljeni za NATO, medtem ko je med levo opredeljenimi vidna izravnava opredelitev "za" (41%) in "proti" (43%).

Čigavim argumentom respondenti najbolj zaupajo

Poizkušali smo ugotoviti, v kakšni meri respondenti ocenjujejo posamezne nosilce državnih funkcij oz. vidne akterje v razpravi o vključitvi Slovenije v EU in NATO. Navedli smo 11 imen in kot rezultat dobili razvrstitev (na osnovi 5-stopenjske lestvice zaupanja) glede na to, kako ljudje zaupajo posameznikom, oz. v kakšni meri zaupajo oz. ne zaupajo njihovim argumentom. V grafu 1.13 je seznam vključenih posameznikov in njihova uvrstitev na rang.

Graf 1.12

Iz ranga in prikazanih srednjih vrednosti je mogoče razbrati, da z daleč najvišjo verodostojnostjo v argumentaciji "razpolaga" bivši PR Kučan, sledijo pa mu PR Drnovšek, minister za evropske zadeve Potočnik, rektor ljubljanske Univerze Mencinger, predsednik Državnega zbora Pahor in predsednik Vlade Rop. Odmik med drugo in šesto uvrščenim je manjši kot med prvo in drugo uvrščenim. Prvo uvrščeni razpolaga z vsesplošno verodostojnostjo, medtem ko se le-ta pri naslednje uvrščenih vse bolj omejuje na posamezne kategorije oz. skupine; to še posebej velja za preostale uvrščene in za oba resorsko pristojna ministra (za zunanje zadeve in za obrambo).